

**GEZAMENLIJKE
EIS TOT SCHADE-
VERGOEDING**

PROVENIERSWIJK

OKTOBER 2013

Inhoud

Hoofdstuk 1 Samenhang en complexiteit van de schade	3
Hoofdstuk 2 Welzijn en sociale structuur	7
Schaduwstudie	9

SCHADEFORMULIEREN

- Stationssingel
- Harddraverstraat
- Klein-Coolstraat
- Hoevestraat
- Spoorsingel
- Proveniersstraat
- Proveniersplein
- Provenierssingel
- Versijdenstraat

Aansprakelijkstelling

- Handtekeningen

De bouw van het nieuwe Centraal Station (CS) levert niet alleen een nieuw station op, maar ook schade voor de omgeving van het station. Die lijkt zowel materieel als sociaal aanzienlijk. De schadeclaim is complex. Want in de loop der jaren zijn in en om de wijk plannen uitgevoerd door verschillende partijen, soms overlappend in tijd. Vaak is onduidelijk welke schade door wie is veroorzaakt, soms komen problemen pas na jaren aan het licht of versterken elkaar. Daarnaast veranderen het gebruik van station en Openbaar vervoer (OV) aanzienlijk, wat onverwacht grote gevolgen kan hebben.

De eerste zorgen over schade in de wijk, die samenhangt met de bouw van het CS, stammen uit 1998. Toen werd uit veel ongelukkige varianten Randstadrail uiteindelijk gekozen voor een geboorde tunnel, die langs de Provenierswijk loopt. Dat was de beste oplossing, echter onduidelijk is of de activiteiten in de bodem geen schade hebben opgeleverd voor de palen onder de huizen. Het boren van tunnels kan immers verzakkingen en scheuren veroorzaken, wat effect heeft op de grondwater(stroom). Palen die daardoor droog komen te liggen, gaan mogelijk rotten. De stelling van de gemeente is dat de aanleg van de eerste metrolijn (eind jaren '60) al zoveel schade heeft toegebracht, dat alles wat minder omvangrijk is, geen extra schade oplevert. Het is de vraag. Grond verzakt langzaam, en een proces dat eenmaal in gang gezet is, kan door andere factoren versneld worden. Nieuw evenwicht wordt vaak pas na jaren bereikt en sommige effecten blijven niet lokaal. Sinds 1998 heeft de bodem in en rond de Provenierswijk geen rust meer gehad.

De Bodem

De bodem en de grondwaterstand hebben het zwaar te verduren van aan het CS gerelateerde werkzaamheden. Er kwamen twee parkeergarages: aan het Kruisplein en aan het Museumpark. Massieve betonnen blokken die de grondwaterstroom van Zuid naar Noord, dus richting Provenierswijk, verstoren. Er kwam zwaar bouwverkeer, overal door de wijk, ondanks de vaste route die met ProRail was afgesproken. Dat heeft mogelijk bijgedragen aan scheuren en verzakkingen van rioleringen en huizen, of ze zelfs veroorzaakt. Door het enorme dak van CS komt er geen water meer in de bodem tussen de perrons, en neemt de (water-)druk op de houten funderingspalen rond het station af.

Alles wat in de bodem gebeurt, heeft effect op wat daarboven staat. Maar in die bodem gebeurt zoveel, dat er niet één oorzaak aan te wijzen is voor schade die dat boven de grond veroorzaakt. Er gebeuren simpelweg teveel dingen tegelijkertijd, die ook onderling effect op elkaar hebben. Zijn scheuren in de muren van huizen in de Provenierswijk ontstaan door veranderingen in de bodem, door het dak van CS, zwaar bouwverkeer, door de verzakte riolering, of door een combinatie daarvan? En is die riolering óók verzakt door het bouwverkeer, of is die – samen met de lekkage – weer het gevolg van slecht gemeentelijk onderhoud? Of beide? En is de lage grondwaterstand nu het gevolg van het dak, de parkeergarage, of weer die riolering?

Het is voor bewoners onmogelijk aan te tonen wie als gevolg van welke plannen of daarmee samenhangende activiteiten aansprakelijk gesteld kan worden voor welke schade.

Het water

Voor wateroverlast geldt dezelfde complexiteit. Het water komt van verschillende plaatsen. Uiteraard van het dak, waarvan de afwatering nog onzeker is. Deels komt het water terecht in een 'ondergrondse singel' die het water langzaam in de bodem laat lopen, deels komt overtollig water terecht in een buffer op het Proveniersplein. Maar ook de ophoging van Q-park zorgt voor schade. Omdat er een constructiefout

gemaakt is bij de afwatering, lopen aan het terrein grenzende tuinen bij zware regenbuien vol water. Dat water neemt grond, zand en planten mee. Er ontstaan grondverzakkingen, in de tuinen en soms leidt dat tot schade aan de uitbouw van huizen. Anderzijds zorgt hetzelfde nieuwe harde oppervlak van Q-park ervoor dat neerslag niet goed in de bodem kan doordringen, en dat is nadelig voor het grondwaterpeil.

Nieuwe functies

Onderschat wordt ook het effect van nieuwe functies van voorzieningen. De tramlijn over de Proveniers- en de Stationsringel wordt opgewaardeerd tot een 'tram plus'-verbinding. Daarop rijdt een veel zwaardere tram, die minder scherpe bochten kan nemen en meer schadelijke trilling veroorzaakt. De vereiste verhoogde perrons geven het verkeer minder ruimte, wat problematisch wordt rond de spits en bij calamiteiten. Ook de functie van het CS verandert – er komt een winkelcentrum bij. De verzevoudigde breedte van de passage komt vooral ten goede aan winkeloppervlakte. Winkels met een zeer hoge omloopsnelheid. Er komen veel mensen gedurende lange openingsuren, en er is een grote aan- en afvoer van producten en afval. Dat geeft veel druk op de wijk, die meer ingericht lijkt te worden voor reizigers dan bewoners.

Verslechterde sfeer

Ook het station zelf beïnvloedt de sfeer in de wijk nadelig. De bouwoverlast van jaren heeft haar sporen al achtergelaten in de wijk, met kapot gereden straten en stoepen, parkeeroverlast van fietsers en auto's, onveilige en onoverzichtelijke situaties inclusief de dan onvermijdelijke drugshandelaren. De DCMR rekent voor dat de overkapping van het station aan beide uiteinden een megafoonwerking heeft, wat veel geluidsoverlast geeft. Ook het kappen van de bomen draagt bij aan overlast door geluid en fijnstof. Het station en de hoogbouw bij het station neemt het zonlicht weg in huizen, straten en pleinen, maar voorziet dag en nacht in hinderlijk kunstlicht. Bewoners rondom het station raken hun daglicht kwijt en krijgen 's nachts lichtoverlast terug. De aan- en afvoer van het station inclusief een overdaad aan taxi's geven meer fijn stof en luchtvervuiling.

Sociale impact

Veel overlast zit niet in stenen, maar in sociale structuren. Er komen simpelweg (veel) meer mensen in de wijk. Het wordt drukker, onveiliger en onoverzichtelijker, en dat geeft veel druk op de wijk. De samenhang tussen mensen neemt af. Tegelijk trekken instanties die voor rust en regelmaat zorgen zich juist terug. Er is minder wijkpolitie, failliete en fuserende woningbouwcorporaties sluiten hun wijkkantoren, op het opbouwwerk in de wijk wordt drastisch bezuinigd en de spoorwegpolitie verdwijnt de trein in. Actieve bewoners kunnen een deel opvangen, maar nu al is te zien dat de wijk achteruit gaat. Jongvolwassenen van grote gezinnen die in de kleine huurwoningen in de zijstraten wonen, zijn een groot deel van de dag en nacht op straat. Bewoners zien steeds vaker wildplassen, en ook begint er weer gedeald te worden in de zijstraten.

Toekomst

Een deel van de schadelijke gevolgen van de plannen rond het CS ligt in de toekomst. Als de Proveniers- en Spoorsingel worden opgeknapt, wordt de bovenste grondlaag zwaarder, wat opnieuw gevolgen heeft voor de bodem. Leidingen voor water, gas en elektra lijden nu al onder de grondbewegingen. Ze raken lek op de plaats waar ze de woningen binnenkomen, geven kortsluiting of knappen af. Lekkages spoelen weer grond weg, waardoor verzakkingen optreden. Als de riolering verhoogd wordt, heeft dit ook weer effect op de grondwaterstand, die nog hoger dan sommige tuinen in de wijk zal komen. Het grondwater in de diepere bodemlaag geeft minder druk op de palen, want dat stroomt richting Centraal Station. De tramhalte komt als een kurk in

de verkeersflessenhals van de Stationssingel te liggen, waardoor tramreizigers de mensen uit het fietstunneltje kruisen. Niet alleen geeft dit een versperring in de belangrijkste aan- en afvoerroute van het station, maar ook gevaarlijke situaties. Tot slot zal het drastisch groeiende aantal reizigers meer druk op de wijk geven in de vorm van meer rondrijdende taxi's, parkeerdruk, fietsenstallingen, overlast van fietsen en minder ruimte voor bomen. Het overzicht verslechtert, en er is tevens minder ruimte voor calamiteitenafhandeling.

Ook voor toekomstige schade moet het mogelijk zijn een beroep te doen op het schadebureau.

Voorkomen beter dan genezen

Waar de gevolgen van bouwwerkzaamheden vooraf bekend zijn, kan schade nog beperkt worden. Zoals bij het inslaan van de damwanden voor het doortrekken van de glazen stationswand of het verzwaren van de tram, waarbij duidelijk is dat het vooraf ondergronds plaatsen van EPS tegen de gevel van de huizen de schade aan de funderingen kan beperken. Dat betekent winst voor bewoners, maar ook voor het schadebureau, dat minder kosten zal hebben. Op sociaal gebied kan de wijk een positieve stimulans krijgen door zinvolle (jongeren-) projecten, die verslechtering van de wijk tegen gaat.

Wethouder Karakus, van oorsprong makelaar, troost bewoners met de opmerking dat de grond meer waard wordt. Maar dat gaat echt niet op als de leefomgeving onleefbaar wordt.

Het nieuwe station heeft sociaal gezien een grote impact op de wijk. Zoals in hoofdstuk 1 geschetst is, wordt de wijk drukker, en neemt de samenhang af. En juist nu trekken de instanties die voor rust in de wijk zorgen, zich terug. Het is moeilijk zichtbare schade, die dagelijks ervaren wordt door de wijkbewoners. De wijkvereniging wil middelen om zelf enige regie te hebben.

Een belangrijke instantie die zich terugtrekt is de handhavende: de politie. De ‘huiskamer van de politie’, een ruimte in de Proveniersstraat waar de politie dicht bij de bewoners kon zijn, is een aantal jaar geleden gesloten. De wijkagenten, die deze functie overnamen, hebben inmiddels minder capaciteiten en andere prioriteiten dan de handhaving van orde op straat. Er ontstaan problemen bij de taxistandplaatsen, en ook kleine dealers of jongeren die overlast geven worden niet aangepakt. In het station is ook minder spoorwegpolitie te vinden, daar die van de overheid zich meer moet concentreren op de treinen.

Woningcorporaties en opbouwwerk

Omdat het slecht gaat met de woningcorporaties in Rotterdam – vele fuseren – worden veel lokale kantoren gesloten. De wijk wordt bediend vanuit een centraal punt. De corporaties hebben een fysieke afstand tot de bewoners, en daarnaast minder geld om initiatieven in de wijk te ondersteunen. Bewoners staan er vaker alleen voor als het gaat om het net houden van de openbare ruimte, binnentuinen, of het elkaar aanspreken op gedragsregels van huurders. Een andere instantie die veel betekende voor bewoners is het opbouwwerk. Juist zij waren in staat om sociaal zwakkeren bij de wijk te betrekken. Door de bezuinigingen verdwijnen juist de mensen die een belangrijke rol in de sociale samenhang van de wijk vervulden.

Deelgemeente en toezicht

Het budget van de deelgemeenten is drastisch verminderd. Er zijn minder ambtenaren die zich met de wijk kunnen bezighouden. En dat is duidelijk merkbaar voor de bewoners. Er worden veel fouten gemaakt, wat zeer veel onnodige overlast geeft. Er zijn veel voorbeelden. Tijdens het opknappen van de singels lagen de straten maandenlang open. Navraag leerde dat dit het gevolg was van gebrekkige coördinatie, en het ontbreken van kennis over de exacte plaats van leidingen. Ze zijn moeilijk vindbaar, en worden soms beschadigd tijdens werkzaamheden. Zo werd eind juni op de Spoorring een grote waterleiding geraakt waar veel druk op stond. Souterrains en tuinen liepen vol. Eind juli hadden de bewoners nog steeds vochtoverlast, wat zelfs geplande vakanties in gevaar brengt wegens gevaar voor schimmels. Ook de communicatie laat te wensen over. Zo stond onlangs in de brief over het opnemen van de staat van de huizen vóór het aanpakken van de singels, dat deze staat niet met de bewoners gedeeld zou worden. Dit is echter standaard policy. Het betekent dat de procedure achteraf aangepast moet worden, communicatie eromheen inbegrepen. Extra kosten en geldverspilling. Wat de wijk ook aan het hart gaat, is het feit dat toezicht op speeltuintjes wegbezuinigd wordt, waardoor deze dicht moeten. Het zijn relatief lage kosten (een kleine extra vergoeding voor bewoners die in de bijstand zitten) die veel opleveren.

Voorstel van de wijk

Verslechtering van de wijk gaat ten koste van de zwakkeren in de samenleving – anderen zullen verhuizen. In de kleine zijstraatjes, waar de kinderdruk hoog is en weinig voorzieningen zijn voor jongeren, gaat het snel slechter. De combinatie van genoemde factoren is simpelweg te veel.

Het is duidelijk dat de stad Rotterdam niet op korte termijn meer financiën ter beschikking zal hebben. De oplossing die de wijk ziet, is het nemen en krijgen van de regie. Juist de bewoners, die dagelijks ervaren waar de knelpunten liggen, weten waar de accenten moeten liggen. Er wordt nu geld gestopt in de verfraaiing van de singels, terwijl de prioriteiten wat de wijk betreft ergens anders liggen: bij het vergroten van de sociale samenhang in de wijk en het bieden van mogelijkheden van de kwetsbare families en jongeren in de kleine straatjes die nu hun dagen op straat doorbrengen. Bij het toezicht op de speeltuinen, bij het aansturen van opbouwwerkers en het meesturen aan de prioriteiten van de politie. Zoals een bewoner opmerkte: een bloembak aan een lantarenpaal doet het een zomer – een kind kan nog 50 jaar last hebben van een zomer op straat.

Begeleiding en regie

Om de wijk te verbeteren willen wijkbewoners meer doen dan het wegpoetsen van overlast. Ze willen kinderen en jongeren ruimte en mogelijkheden geven. Jongeren hangen nu wat rond overdag, dealen soms, en vormen een bijzonder slecht rolmodel voor jongere broers en zussen. Het gaat de wijkvereniging niet om het bezighouden van kinderen en jongeren. Er zijn duidelijke ideeën over begeleiding naar opleiding, werk en vrijetijdsbesteding.

Omdat de wijkvereniging de enige partij is die vaak genoeg in de wijk aanwezig is om te zien waar de prioriteiten liggen, lijkt het optimaal dat deze de aansturing doet van het resterende opbouwwerk en ook overlegt wat de prioriteiten zijn, met de politie en andere ordehandhavers.

Frank Gosselink
Werkgroep Centraal Station
Bewonersvereniging Proevenierswijk